

Uskutečňování jako pohyb

Aristotelés považoval za „jsoucí“ nejenom uskutečněné (skutečné), ale také možné. To znamená, že minulé (pominulé) zahrnul do jsoucího, stejně jako to právě se uskutečňující (tj. aktuální), a naproti tomu to, co ještě není, dělil na možné a nemožné. To čteme v *Metafysice* XI,9, 1065b). A protože krátce na to čteme, že „Je tolik druhů pohybu a změny, kolik je druhů jsoucna“, dá se z toho odvodit, že i to, co se už stalo (a je jsoucí jakožto minulé), se může měnit (pohybovat), a dále, že i to co je pouze možné a ještě nenastalo, se může měnit (pohybovat), totiž právě uskutečňovat. Naproti tomu, jak to vypadá, Aristotelés neuvažoval vůbec o tom, jak se může měnit nejsoucí ve jsoucí, totiž jak se může změnit nemožné v možné (a tím ve jsoucí). Dnes už se na to nutně díváme trochu jinak. Především máme pochybnosti o tom, zda se může měnit (pohybovat) ještě i to, co se (jednou) už stalo a co – jak říkáme – už nemůže být jinak. A pak máme určité, zatím obvykle málo vyjasněné představy či pochybnosti, jak se může z nemožného stát možné, když ze zkušenosti víme, že se to dá dokonce i uměle zařídit, aby se okolnosti upravily tak, aby se nemožné stalo možným. Vše ovšem záleží na tom, co rozumíme pod „možným“ a co naopak pod „nemožným“. Nejčastěji usuzujeme podle toho, zda se zdařilo provést něco, co až dosud vypadalo jako nemožné – a pak se to ukázalo být možným. Skvělý příklad je možno uvést ze současného výzkumu místa života (živých bytostí) ve Vesmíru (nebo jen v naší Galaxii nebo jen ve Sluneční soustavě). Buď tam život už někdy byl (v nějaké jakékoli formě), anebo tam život můžeme zanést. Vyplývá z toho, že tam je život možný? Pak by byl život možný v celém Vesmíru, jakmile se ukázal jako skutečný na některé planetě některé z biliónů hvězd. Když se něco velice nepravděpodobného objevila někde ve Vesmíru, můžeme to pokládat za doklad toho, že to pro celý zbývající Vesmír je možné? Nemusíme se vždy také tázat, jaké jsou nepřekročitelné podmínky toho, aby se něco uskutečnilo a tudíž aby se nejprve stalo možným? Co to potom je taková „podmínka“ ve vztahu k oněm „možnostem“ – je taková podmínka sama skutečná, anebo je jen možná, ale může se eventuálně stát skutečnou? Není to pouhý věčný kruh? A co všechno to již nastalé, uskutečněné: v jakém smyslu lze o tom všem mluvit jako o „skutečném“ a nejen „možném“? – Tady je třeba udělat náležitý pořádek.

(Písek, 181001-1.)